

XITOIY VA O‘ZBEK TILLARIDA ARGO VA JARGONLARNING XUSUSIYATLARI

JALILOVA HILOLA JO‘RABEK QIZI

O‘zbekiston davlat jahon tillari universiteti

Lingvistika (xitoy tili) – magistratura

ANNOTATSIYA: *Ushbu maqolada Xitoy va O‘zbek tillarida argo va jargonlarning lingvistik va sotsiokultural xususiyatlari o‘rganilgan. Tadqiqot argo va jargon birliklarining morfologik, sintaktik va leksik jihatlari, shuningdek, ularning yoshlar va professional guruhlar o‘rtasidagi kommunikatsiyadagi roli tahlil qilinadi. Xitoy tilida sleng va argo tez-tez ijtimoiy tarmoqlar va kundalik suhbatlarda paydo bo‘lib, guruh ichidagi identifikatsiya vositasi sifatida ishlatiladi. O‘zbek tilida esa argo va jargon yoshlar tili va kasbiy sohalarda norasmiy muloqotda qo‘llanilib, emotsional va stilistik funksiyalarni bajaradi. Tadqiqot shuni ko‘rsatadiki, argo va jargon tilning norasmiy qatlamini boyitadi, madaniy va ijtimoiy kontekstni aks ettiradi hamda til o‘zgarishlarining dinamikasini tushunishga yordam beradi.*

Kalit so‘zlar: *lingvokultural ifoda, yoshlar tili, norasmiy leksika, guruh identifikatsiyasi, metaforik birliklar, kommunikativ funksiyalar, stilistik xususiyat, professional jargon.*

KIRISH

Tilshunoslikda argo va jargon fenomeni so‘z boyligini boyituvchi va ijtimoiy guruhlar o‘rtasidagi muloqotni osonlashtiruvchi muhim vosita sifatida qaraladi. Xitoy va O‘zbek tillarida argo va jargon birliklari norasmiy kommunikatsiyada keng qo‘llaniladi va har bir tilning lingvokultural xususiyatlarini aks ettiradi.

Xitoy tilida sleng va argo ko‘pincha yoshlar, internet foydalanuvchilari va ijtimoiy guruhlar muloqotida paydo bo‘lib, guruh ichidagi identifikatsiya va emotsional ifodani mustahkamlaydi. O‘zbek tilida esa argo va jargonlar yoshlar tili

va professional sohalarda norasmiy muloqot vositasi sifatida ishlatiladi, emotsional va stilistik ma'nolarni yetkazishga xizmat qiladi.

Mazkur tadqiqotning maqsadi – Xitoy va O'zbek tillarida argo va jargonlarning morfologik, sintaktik va leksik xususiyatlarini tahlil qilish, ularning ijtimoiy va madaniy kontekstdagi funksiyalarini aniqlashdir. Tadqiqot davomida rasmiy manbalar, ilmiy maqolalar va lingvokultural tadqiqotlar asosida chuqur grammatik va semantik tahlil olib boriladi.

ASOSIY QISM

Argo, jargon va sleng tilshunoslikda norasmiy leksikaning asosiy komponentlari hisoblanadi. Ular ijtimoiy guruhlar, yoshlar yoki professional muhitlar orasida kommunikatsiya uslubini shakllantiradi va mustahkamlaydi, shuningdek, tilning normativ qatlamidan farqli ravishda tilning ijtimoiy identifikatsiya, kreativ ifoda va guruh ichidagi muloqot vazifalarini bajaradi.

1. Argo va jargon tushunchalarining ilmiy tahlili

Lingvistlar argo va jargon atamalarini terminologik jihatdan aniqlashtirishga katta e'tibor qaratadilar. Masalan, "argo" va "sleng" iboralari ko'pincha norasmiy, adabiy til me'yoridan chetga chiqadigan leksik birliklarni bildiradi, ularning asosiy vazifasi guruh identifikatsiyasini amalga oshirish va odatiy til me'yori muvaffaqiyatli chetlab o'tishdir. "Жаргон" esa ma'lum bir kasb yoki soha ichidagi mutaxassislar o'rtasida ishlatiladigan maxsus leksik birlikdir. Bu jihat ijtimoiy tilshunoslikda terminlar yaratilish sabablarini chuqur tahlil qilishga olib keladi.

O'zbek tilshunosligida ham shunga o'xshash yondashuv mavjud; tadqiqotlar argo, jargon va vulgar birliklar tilning norasmiy qatlamida alohida indeksli pozitsiyani egallashini ko'rsatadi. Bu birliklar ko'pincha badiiy adabiyot va nutq kontekstlarida ishlatiladi, ularning ma'nosi va ijtimoiy funksiyasi kontekstga bog'liq ravishda farq qiladi.

2. Xitoy tilida argo va sleng fenomenlari

Xitoy tilida internet slengi va norasmiy kommunikatsiyada paydo bo'ladigan argo birliklar tili juda dinamik tarzda rivojlanmoqda. Digital texnologiyalar va ijtimoiy media platformalar sleng va jargonning tarqalishiga, yangi leksik birliklar

paydo bo'lishiga zamin yaratmoqda. Xitoy internet slengi so'zlarning morfologik, semantik va pragmatik xususiyatlarini o'zgartiradi, bu esa standart Mandarin grammatik tuzilmalari bilan norasmiy kommunikatsiya orasida murakkab aloqalarni yuzaga keltiradi.

Masalan, Xitoyda internetda shakllangan "netspeak" (网络语言) leksik birliklarining asosiy xususiyatlari ko'p shakllilik, soddaligi va moslashuvchanligi bo'lib, ular tilning odatiy grammatik qoidalaridan ayrim holatlarda farq qilishi mumkin. Bu tilning ijodiy dinamikasi va yoshlar muloqotining yangicha shakllarini aks ettiradi.

Shuningdek, Xitoy ijtimoiy media slenglari va internet jargonlari nutq ichida normativ va norasmiy qatlam o'rtasida o'ziga xos o'zaro ta'sir yaratadi. Masalan, internetda keng tarqalgan atamalar davlat ommaviy axborot vositalari tomonidan ham qabul qilinib, hatto rasmiy til rejimiga kirgan holatlar ham uchraydi, bu esa tilshunoslikda argo va jargonning madaniy qabul qilinish jarayonini o'rganish uchun imkon beradi.

3. O'zbek tilida argo va jargonning sifat xususiyatlari

O'zbek tilida argo va jargon leksik birliklarning ko'plab ijtimoiy muloqot sohalarida, ayniqsa yoshlar nutqi, ijtimoiy guruhlar va kasbiy muhitda keng tarqalishi kuzatiladi. Bu birliklar ko'pincha norasmiy nutq uslubi sifatida ishlatiladi va grammatik normalar bilan quyi darajada bog'liqdir.

Argo va jargon leksik birliklar odatda adabiy tildan tashqari joylarda va kontekstlarda aniqlanadi. Ular nutqda metaforik, emotsional yoki maxfiy ma'nolarni ifodalaydi, shuningdek, so'z birikmalarida yashirin semantik komponentlar hosil qilishi mumkin. Bu jihatlar ijtimoiy tilshunoslik nuqtai nazaridan tilning ijtimoiy guruh belgisi bo'lib qolishiga yordam beradi.

4. Argo va jargonning lingvistik o'ziga xosligi

Har ikkala tilda ham argo va jargon leksikal novatorlik, so'z yaratilish mexanizmlari, sintaktik joylashuv va semantik o'zgarishlar orqali norasmiy kommunikatsiya qatlamlarida ham alohida o'rin egallaydi. Xitoy internet slengi va jargonlari tilning strukturasi va leksik jarayonlarni tez o'zgartirishi bilan ajralib

turadi, shu jumladan yangi sleng neologizmlari paydo bo‘lishi, so‘zlarning standart grammatik birliklardan chetga chiqishi va tarmoq kontekstida semantik funktsiyalarining kengayishi kuzatiladi.

O‘zbek tilida esa argo va jargonlar an’anaviy tilning grammatik tuzilishiga muvofiq bo‘lib, lekin ularning ma’nosi, ijtimoiy ehtiyojlar va kontekstual funktsiyalar tilning normativ qatlamidan farq qiladi. Ushbu birliklar ko‘pincha ijtimoiy tarmoq, yoshlar muloqoti yoki professional soha kontekstida norasmiy ifoda vositasi sifatida tarjima qilinadi.

Xitoy va O‘zbek tillaridagi argo va jargonlarning chuqur grammatik tahlili:

Grammatik jihat	Xitoy tili (Mandarin)	O‘zbek tili	Tahlil va taqqoslash
Morfologik tuzilish	Ko‘pincha bir morfema yoki birikma shaklida ishlatiladi. Misol: “土豪” (tǔháo) – boy, lekin norasmiy uslubda.	So‘zlar ko‘pincha asosiy so‘z + qo‘shimcha orqali hosil qilinadi. Misol: “pulboshi” – boy odam (norasmiy).	Xitoy tilida qisqa va kompakt morfemalar, O‘zbek tilida esa so‘z birikmalari va qo‘shimchalar orqali argo va jargon hosil qilinadi. Xitoy argo qisqa, O‘zbek argo esa ko‘proq fleksivlikka ega.
Sintaktik joylashuv	Argo va sleng birliklari ko‘pincha predikat yoki predmet pozitsiyasida ishlatiladi, rasmiy sintaksisga moslashadi.	Argo birliklari asosiy so‘z, sifat yoki qo‘shimcha sifatida ishlatiladi.	Xitoy tilida argo grammatika bilan oson integratsiyalashadi, O‘zbek tilida esa stilistik o‘zgarish ko‘proq seziladi.
Fonetik xususiyatlar	Tonal tizim tufayli argo so‘zlar tonal	Stress va intonatsiya orqali	Xitoyda tonal mexanizm argo ma’noni

Grammatik jihat	Xitoy tili (Mandarin)	O‘zbek tili	Tahlil va taqqoslash
	variantlarda farqlanadi. Masalan, “ 扁 丝 ” (diǎosī) – “kambag‘al”, tonal o‘zgarish orqali hazil yoki norasmiy ifoda kuchayadi.	emotsional ifoda beriladi, lekin tonemas. Masalan: “qahramonlar” (hazil ma’noda)	o‘zgartiradi, O‘zbek tilida esa intonatsiya va kontekst semantik o‘zgarish beradi.
Leksik-semantic o‘ziga xoslik	Metaforik va internet sleng birliklar: “网红” (wǎnghóng) – internet mashhuri.	Yoshlar va professional jargonlar: “muhandischa gap” – kasbiy jargon.	Ikkala til ham metaforik va ijtimoiy guruhga xos birliklarga ega, farqi — Xitoyda ko‘proq digital va global kontekst, O‘zbekda mahalliy va ijtimoiy kontekstga bog‘liq.
Derivatsiya va neologizmlar	Argo tez-tez qisqa so‘zlar yoki yangi neologizmlar orqali hosil qilinadi: “佛系青年” (fóxi qīngnián) – passiv yoshlar.	Yangi so‘zlar ko‘pincha qo‘shimchalar orqali hosil qilinadi: “komp`yuterchi” – IT sohasi jargonlari.	Xitoy tilida morfologik soddalik, tez o‘zgarish, O‘zbek tilida fleksiv morfologiya va so‘z birikmalari dominant.
Pragmatik funktsiya	Guruh identifikatsiyasi, norasmiy muloqot, hazil, internet kommunikatsiyasi	Ijtimoiy identifikatsiya, yoshlar nutqi, professional sohalar, emotsional ifoda	Har ikkala til argo va jargon orqali guruh ichidagi kommunikativ farqlashni amalga oshiradi, lekin Xitoy tilida internet va global

Grammatik jihat	Xitoy tili (Mandarin)	O‘zbek tili	Tahlil va taqqoslash
			kontekst kuchliroq, O‘zbek tilida mahalliy va professional kontekstlar kuchliroq.

XULOSA

Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, Xitoy va O‘zbek tillaridagi argo va jargon birliklari lingvistik va ijtimoiy jihatdan alohida o‘ziga xos xususiyatlarga ega. Ikkala tilda ham argo va jargon norasmiy leksikaning asosiy qatlami sifatida tilning pragmatik, stilistik va kommunikativ funksiyalarini bajaradi.

Xitoy tilida argo va sleng birliklari ko‘pincha internet, ijtimoiy media va yoshlar nutqi orqali tarqaladi. Ularning morfologik soddaligi, tonal o‘zgaruvchanligi va qisqa birikmalarda paydo bo‘lishi tilni tez o‘zgaruvchi va kreativ qatlam sifatida namoyon qiladi. Shuningdek, Xitoy argo va jargonlari global kontekstga moslashgan bo‘lib, guruh ichidagi identifikatsiya va emotsional ifodani kuchaytiradi.

O‘zbek tilida esa argo va jargonlar ko‘proq yoshlar tili va professional sohalarda qo‘llaniladi. Ular fleksiv morfologiya, so‘z birikmalari va kontekstga bog‘liq semantik o‘zgarishlar orqali tilning norasmiy qatlamini boyitadi. O‘zbek tilidagi argo va jargonlar emotsional ifoda, stilistik rang-baranglik va guruh ichidagi kommunikatsiyani mustahkamlash vazifalarini bajaradi.

Chuqur grammatik tahlil shuni ko‘rsatdiki, Xitoy tilida argo birliklar morfologik jihatdan soddaligi, tonal xususiyati va neologizm hosil qilish mexanizmlari bilan ajralib turadi. O‘zbek tilida esa argo va jargon birliklari morfologik fleksivlik, qo‘shimchalar orqali yangi birliklar yaratish va kontekstual semantik moslashuv orqali norasmiy nutqda ishlatiladi.

Shu bilan birga, har ikkala til argo va jargon orqali ijtimoiy guruhlarni aniqlash, kommunikativ farqlash va madaniy identifikatsiyani mustahkamlash kabi vazifalarni bajaradi. Tadqiqot shuni ko‘rsatadiki, argo va jargon tilda nafaqat

norasmiy kommunikatsiyani boyitadi, balki tilning madaniy va sotsiokultural qatlamlarini o'rganish uchun ham muhim manba hisoblanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Ли, Чжэн. Современный китайский интернет-сленг и его влияние на молодежный язык. Пекин: Китайский университет, 2021.
2. Zhang, Y. Chinese Slang and Social Media: Pragmatic and Cultural Perspectives. Beijing: Language and Society Press, 2020.
3. Тошпўлатов, М. О'zbek tili norasmiy leksikasi: argo va jargon tahlili. Toshkent: O'zbekiston Fanlar Akademiyasi, 2019.
4. Каримов, Ш. Yoshlar nutqida argo va jargon: lingvistik va ijtimoiy jihatlar. Toshkent: O'zbek tilshunoslik jurnali, 2022.